

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-102>

УДК 330.341.1

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

INSTITUTIONAL PRINCIPLES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF RURAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Пискливець Віталій Володимирович

аспірант,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9210-9115>**Pysklyvets Vitaliy**

National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"

Стаття присвячена є теоретичному обґрунтуванню та визначенню інституційних засад інноваційного розвитку сільського підприємництва в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. Узагальнено за напрямками основні кроки, зроблені на шляху до євроінтеграції в агросекторі. Проаналізовано та сформовано ключові проблеми інституційного регулювання інноваційного розвитку сільського підприємництва України в контексті євроінтеграції. Розроблено Модель інституційного забезпечення інноваційного розвитку сільського підприємництва в контексті євроінтеграції, що включає сім основних блоків. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для удосконалення державної політики та інституційної підтримки інноваційного сільського підприємництва відповідно до європейських стандартів.

Ключові слова: інноваційне забезпечення, підприємництво, сільське господарство, інституції, євроінтеграція.

The article is devoted to the theoretical substantiation and definition of the institutional foundations of the innovative development of rural entrepreneurship in Ukraine in the context of European integration processes. The main steps taken on the path to European integration in the agricultural sector are summarized by direction. The key problems of institutional regulation of the innovative development of rural entrepreneurship in Ukraine in the context of European integration are analyzed and formulated, the consequences of their failure to resolve are formulated and possible solutions are proposed. A model of institutional support for the innovative development of rural entrepreneurship in the context of European integration is developed, which includes seven main blocks: legal and strategic, coordination and management, financial and instrumental, scientific and educational and informational, infrastructure and digital, market, monitoring. The main goal of the proposed model is to create a multi-level, coordinated system of institutions (state, regional, private, academic, public), which provides conditions for the introduction of innovations into rural enterprises, taking into account the requirements and opportunities of European integration (harmonization of legislation, access to EU programs, compliance with quality standards, digital transformation). The practical significance of the study lies in the possibility of using its results to improve state policy and institutional support for innovative rural entrepreneurship, increase investment efficiency and transform the national economy in accordance with European standards. The proposed approaches will contribute to strengthening the competitiveness of agricultural enterprises and ensuring sustainable development of the rural sector of Ukraine.

Keywords: innovative support, entrepreneurship, agriculture, institutions, European integration.

Постановка проблеми. Сільське підприємництво в умовах глобалізаційних викликів та посилення інтеграційних процесів у Європейському Союзі набуває особливої ваги як чинник забезпечення конкурентоспромож-

ності національної економіки, розвитку сільських територій та підвищення рівня життя населення. Водночас інноваційний розвиток аграрного сектору стримується низкою інституційних бар'єрів, серед яких недосконалість

нормативно-правової бази, недостатня розвиненість ринкової та інноваційної інфраструктури, обмежений доступ суб'єктів малого та середнього підприємництва до фінансових ресурсів і сучасних технологій.

Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність адаптації національних інституцій до європейських стандартів ведення бізнесу, стимулювання інноваційної активності та формування сприятливого середовища для розвитку підприємницьких ініціатив у сільській місцевості. Це вимагає системного дослідження механізмів інституційної підтримки інновацій, узгодження державної політики з вимогами ЄС та визначення оптимальних інструментів стимулювання інноваційного підприємництва на селі.

Отже, актуальною науковою проблемою є пошук і обґрунтування інституційних засад інноваційного розвитку сільського підприємництва, які б забезпечили його стійке функціонування та підвищення конкурентоспроможності у процесі євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання інституційного забезпечення, в тому числі інституційного забезпечення інновацій вивчали багато міжнародних науковців: Т. Егертсон, Р. Коуз [5], Д. Норт, Ф. Хайек [17], Д. Ходжсон [18], Й. Шумпетер [16] та інші. Серед вітчизняних вчених даному питанню присвячені праці Володіна С. В., Кісіля М. І., Курило Л. І., Маліка М. Й. [6], Мамчура В. А. [7], Півторака В.С. [10], Саблука П. Т., Столярчук Н.М. [10], Шпикуляка О. Г. [6], Чухно А. А. [19] та інших.

Інститути у вузькому сенсі розглядаються як правила економічної гри, що можуть бути як формальними, так і неформальними. Формальні інститути представляють собою зафіксовані «правила гри», до яких належать закони, організаційно-правові форми власності та інші нормативні акти [18].

Конкурентоспроможність на світових ринках значною мірою визначається продукцією, створеною на основі інновацій. Формування та розвиток виробничих факторів відбувається завдяки тісній взаємодії науки, інноваційних технологій і виробничої сфери.

Прийнято вважати, що першим ученим, який у теоретичному аспекті виокремив поняття «інновація» був Й. Шумпетер, який визначив інновацію як зміни, спрямовані на впровадження нових товарів, засобів транспорту, методів збуту продукції та форм організації виробництва у промисловості [16].

Ф. Хайек наголошував, що конкурентні переваги отримує не та економіка, яка виробляє більший обсяг продукції з меншими витратами ресурсів, а та, яка забезпечує науково-технічний розвиток [17].

Вагомий внесок у розвиток інституціональної теорії здійснив Р. Коуз, увівши у науковий обіг поняття «трансакційні витрати», що виникають у процесі взаємодії інститутів, а також категорію «екстернальні ефекти», які він пов'язував із процесом інвестування [5]. Запропонована вченим «теорема Коуза» акцентує увагу на необхідності вибору такого варіанту взаємодії, за якого суспільні витрати будуть мінімальними.

За словами М. Й. Маліка, О. Г. Шпикуляка та інших науковців, інноваційна діяльність виступає базовим процесом та ключовим чинником ефективності економічних суб'єктів і ринкового механізму, одночасно слугуючи головним рушієм реформування інститутів постіндустріального суспільства [6]. Мамчур В. у своїх дослідженнях зазначає, що інституційні зрушення у розвитку національного аграрного сектору, галузеві трансформації та реформування сприяли становленню підприємницької моделі господарювання. У результаті сформувалася багатоукладна структура сільськогосподарського виробництва, в межах якої відбувається узгодження організаційної побудови та ефективності підприємств в умовах ринкового інституційного середовища [7].

Однак, не дивлячись на значну кількість публікацій, питання інституційних засад інноваційного розвитку сільського підприємництва України в контексті євроінтеграції залишається відкритим.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення інституційних засад інноваційного розвитку сільського підприємництва в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна перебуває в процесі інтенсивної юридичної адаптації до стандартів ЄС: національні стратегії і програми, відкриття ринку землі та державна підтримка для агробізнесу формують базу для інновацій, але існує потреба в комплексних механізмах комерціалізації інноваційних розробок, захисті прав інтелектуальної власності, фінансових інструментах для МСП і чіткішій імплементації євроінтеграційних норм.

Інституційні засади інноваційного розвитку – це поєднання державних, фінансових,

наукових і ринкових структур, які мають забезпечити ефективне впровадження інновацій та їх відповідність європейським стандартам.

Інституційне забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств з точки зору нормативно-правового регулювання в Україні можна розділити на законодавство, що регулює підприємницьку діяльність в загальному, на законодавство, що регулює охорону інтелектуальної власності, а також законодавство, що регулює інноваційно-інвестиційну діяльність та трансфер технологій.

Указом Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98 була вперше затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, як основний нормативний

документ, що визначав подальший розвиток України у всіх напрямках економіки, в тому числі інноваційному та аграрному [11].

Курс на ЄС – це стратегічний вибір України, зумовлений як економічними та політичними потребами, так і прагненням до цінностей демократичної Європи.

Україна вже зробила низку важливих кроків на шляху до євроінтеграції в аграрному секторі. Вони стосуються як законодавчого наближення до норм ЄС, так і практичного реформування аграрної політики (табл. 1).

Фермери країн ЄС мають перевагу у впровадженні інновацій в своїй підприємницькій діяльності завдяки стабільному доступу до технологій, фінансування та інституційної підтримки. Водночас українські фермери,

Таблиця 1

Основні кроки, зроблені на шляху до євроінтеграції в агросекторі

№	Напрямок	Кроки
1	Гармонізація законодавства з нормами ЄС	- імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (поглиблена і всеосяжна зона вільної торгівлі, DCFTA); - адаптація технічних регламентів і стандартів до європейських, зокрема у сфері якості та безпечності харчових продуктів; - реформування санітарних та фітосанітарних норм (SPS measures) відповідно до вимог ЄС.
2	Реформування системи контролю якості та безпечності продукції	- створення Держпродспоживслужби як єдиного органу контролю; - впровадження систем НАССР на підприємствах харчової промисловості; - приведення ветеринарних і фітосанітарних процедур до стандартів ЄС.
3	Розвиток ринку сільськогосподарських земель	- ухвалення закону про обіг земель (2020), що стало умовою для інтеграції у європейський ринок та залучення інвестицій; - поступове відкриття ринку із запровадженням прозорих механізмів купівлі-продажу.
4	Підтримка сталого розвитку та екологізації агросектору	- адаптація української аграрної політики до принципів Спільної аграрної політики ЄС (CAP): екологічність, підтримка фермерів, розвиток сільських територій; - впровадження програм з органічного виробництва та маркування продукції за стандартами ЄС.
5	Розширення доступу української продукції на ринок ЄС	- отримання права експорту значної кількості категорій аграрної продукції (молочні вироби, м'ясо птиці, яйця, мед, зернові тощо); - укладення двосторонніх угод щодо квот і тарифних пільг; - зростання частки ЄС у структурі експорту аграрної продукції України.
6	Інституційний розвиток та підтримка інновацій	- створення системи дорадництва, аграрних інноваційних хабів та співпраця з європейськими освітніми й науковими програмами; - залучення України до програм Horizon Europe, Erasmus+ у сфері аграрних досліджень.
7	Антикорупційні та управлінські реформи	- цифровізація земельних відносин (Е-земля, відкритий кадастр); - прозорість державних реєстрів та запровадження електронних аукціонів для оренди землі.

Джерело: авторське узагальнення на основі [1; 2; 3; 4; 8; 9; 11; 12; 13; 14; 15]

незважаючи на складні умови, демонструють високу адаптивність та підприємницьку активність, активно впроваджуючи інновації в агросекторі. Однак досі існує ряд проблем, пов'язаних з регулюванням інноваційного розвитку сільського підприємництва України в контексті євроінтеграції (табл. 2).

Україна поступово імплементує Європейські директиви щодо сільського господарства та безпеки харчових продуктів, що також впливає на регулювання підприємницької діяльності.

Практичне впровадження інституціонального підходу в агросекторі України включає: сертифікацію продукції за європейськими стандартами, що скорочує витрати на повторні перевірки та знижує ризики при експорті; земельну реформу та створення ринку землі, де чіткі правила обігу зменшують трансакційні витрати під час купівлі-продажу та оренди; державні програми підтримки фермерів, які знижують фінансові ризики та стимулюють впровадження інновацій.

Таким чином, інституціоналізм демонструє, що успішна євроінтеграція аграрного сектору України залежить не лише від технологій чи фінансового забезпечення, а й від створення ефективних інституцій. Вони сприяють зниженню трансакційних витрат, забезпечують передбачуваність ринкових відносин, стимулюють інвестиції та інновації та, в цілому, підтримують сталий розвиток аграрного сектору у відповідності до європейських стандартів.

Враховуючи вищенаведені факти та проведений нормативно-правовий аналіз, розроблено Модель інституційного забезпечення інноваційного розвитку сільського підприємництва в контексті євроінтеграції (табл. 3).

Основна мета запропонованої моделі – це створити багаторівневу, координовану систему інститутів (державних, регіональних, приватних, академічних, громадських), що забезпечує умови для впровадження інновацій у сільські підприємства з урахуванням вимог та можливостей європейської інтеграції (гармонізація законодавства, доступ до програм ЄС, відповідність стандартам якості, цифрова трансформація).

Порівнявши нормативно-правові акти ЄС та України, можна стверджувати, що Україна здійснила багато реформ та значно наблизила національне законодавство до вимог ЄС. Перспективи подальших досліджень полягають у адаптації Спільної сільськогосподарської політики ЄС до сучасних потреб у сфері інноваційного забезпечення сільськогосподарського підприємництва, враховуючи при цьому специфічні особливості асоційованих держав-членів ЄС.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що інституційні засади відіграють ключову роль у забезпеченні інноваційного розвитку сільського підприємництва України, оскільки саме вони визначають правові, організаційні, економічні та соціальні умови функціонування аграрного сектору в умовах

Таблиця 2

Ключові проблеми інституційного регулювання інноваційного розвитку сільського підприємництва України в контексті євроінтеграції

Проблема	Наслідки	Потреби/рішення
Нормативно-правові та інституційні обмеження	нестабільність регулювання, уповільнена євроінтеграція, низька довіра підприємців	гармонізація законодавства з ЄС, спрощення процедур, підвищення прозорості та координації інституцій
Фінансово-економічні проблеми	обмежений доступ до інвестицій та інновацій, низька конкурентоспроможність аграрного бізнесу	розвиток системи грантів, пільгових кредитів, венчурного фінансування, активізація державно-приватного партнерства
Інфраструктурно-організаційні бар'єри	відсутність умов для розвитку інноваційних підприємств у сільській місцевості, розрив між наукою та бізнесом	створення технопарків, бізнес-інкубаторів, інноваційних кластерів, стимулювання комерціалізації наукових розробок
Кадрово-освітні та соціальні виклики	дефіцит сучасних компетенцій, слабка адаптація до цифровізації, відтік кадрів із села	запровадження освітніх програм та стандартів ЄС, підвищення кваліфікації, стимулювання молоді залишатися в сільських громадах

Джерело: авторське узагальнення

Таблиця 3

Модель інституційного забезпечення інноваційного розвитку сільського підприємництва в контексті євроінтеграції

Блок	Основні елементи	Роль	Ключові інституції
Правово-стратегічний	Законодавство, національні стратегії, стандарти ЄС, земельна та кластерна політика	Гармонізація норм з ЄС, регулювання, стандартизація, захист ІВ	Верховна Рада, уряд, Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України
Координаційно-управлінський	Міжвідомчі ради, нацкоординатор, регіональні хаби	Планування, координація, моніторинг виконання політик	Кабмін, регіональні адміністрації, міжміністерські ради
Фінансово-інструментальний	Гранти, субсидії, кредитні лінії, фонди ЄС, венчурні інвестиції, ваучери	Доступ до фінансування, зниження ризиків інновацій	Мінфін, банки, інвестиційні фонди, ЄБРР, Horizon Europe
Науково-освітній та інформаційний	НДІ, аграрні університети, дорадчі служби, центри трансферу технологій	Проведення НДДКР, навчання фермерів, передача інновацій	НААН, аграрні вузи, дорадництво, освітні проекти ЄС
Інфраструктурний та цифровий	Агротехнопарки, демонстраційні ферми, цифрові платформи, широкосмуговий інтернет	Тестування технологій, цифровізація села, логістика	Місцеві органи влади, приватні компанії, кластерні ініціативи
Ринковий	Сертифікація, стандартизація, маркетинг, кооперація, експортні платформи	Комерціалізація інновацій, доступ до ринків ЄС	Торгово-промислові палати, кооперативи, експортні агентства
Моніторинговий	Електронні панелі показників, незалежний аудит, опитування бенефіціарів	Підзвітність, оцінка ефективності, коригування політик	Держстат, аудиторські установи, міжнародні експерти

Джерело: авторська розробка

євроінтеграції. Узагальнення напрямів євроінтеграційних процесів в агросекторі показало, що Україна вже здійснила значні кроки у гармонізації законодавства, розбудові системи державної підтримки та розвитку партнерства з інституціями ЄС. Водночас зберігаються виклики, пов'язані з низьким рівнем інноваційної активності підприємств та недостатньою ефективністю інституційного середовища.

Запропонована модель інституційного забезпечення інноваційного розвитку сільського підприємництва в умовах євроінтеграції дає змогу систематизувати напрями та механізми підтримки підприємництва в аграрному секторі. Вона охоплює сім основних блоків, що забезпечують комплексний підхід до розвитку інноваційного потенціалу з урахуванням європейських стандартів та вимог.

Таким чином, інституційне забезпечення інноваційного розвитку сільського підприємництва в умовах євроінтеграції є необхідною умовою досягнення стійкого економічного зростання, підвищення ефективності аграрного сектору та зміцнення продовольчої безпеки України.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для удосконалення державної політики та інституційної підтримки інноваційного сільського підприємництва, підвищення ефективності інвестицій та трансформації національної економіки відповідно до європейських стандартів. Запропоновані підходи сприятимуть зміцненню конкурентоспроможності аграрних підприємств і забезпеченню сталого розвитку сільського сектору України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейський Союз. (2018). Regulation (EU) 841/2018 of the European Parliament and of the Council establishing the rules on the sustainable use of pesticides. Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0841&qid=1735556899084>.
2. Європейський Союз. (2018). Regulation (EU) 2018/848 on organic production and labelling of organic products. Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0848&qid=1735499423187>.
3. Європейський Союз. (2013). Regulation (EU) 1308/2013 establishing a common organization of the markets in agricultural products. Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1308>.
4. Європейський Союз. (2021). Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy. Official Journal of the European Union. Взято URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2116.6>.
5. Coase, Ronald (1937). The Nature of the Firm. *Economica. Blackwell Publishing*. 4 (16): 386–405. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>
6. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Лузан О. Ю. (2013). Інститути й інституції у розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері. *Економіка АПК*. № 4. С. 86–93.
7. Мамчур В. А. Інституціональна розбудова підприємницької діяльності аграрного сектора економіки. монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2023. 200 с.
8. Національна економічна стратегія на період до 2030 року від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.
9. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans). Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2115>
10. Столярчук, Н., & Півторак, В. (2025). Нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 342(3(1), 120–127. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-17](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-17).
11. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу від 11 червня 1998 року № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.
12. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>
13. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
14. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>
15. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>
16. Schumpeter, Joseph A. (2010). *The Nature and Essence of Economic Theory*. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers.
17. Hayek, F. A. (15 March 1981). *Law, Legislation and Liberty, Volume 3: The Political Order of a Free People*.
18. Hodgson, G. 'What are institutions?', *Journal of Economic Issues*. 2006. vol. 40 no.1, p. 2–4.
19. Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка: підручник / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко; за ред. акад. НАН України А. А. Чухна. К.: Знання, 2010. 687 с.

REFERENCES:

1. Regulation (EU) 841/2018 of the European Parliament and of the Council establishing the rules on the sustainable use of pesticides. Official Journal of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0841&qid=1735556899084>
2. Regulation (EU) 2018/848 on organic production and labelling of organic products. Official Journal of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0848&qid=1735499423187>
3. Regulation (EU) 1308/2013 establishing a common organization of the markets in agricultural products. Official Journal of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX-%3A32013R1308>

4. Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy. Official Journal of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2116.6>
5. Coase, Ronald (1937). The Nature of the Firm. *Economica. Blackwell Publishing*. 4 (16): 386–405. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>
6. Malik M.Y., Shpykuliak O.H., Luzan O.Yu. (2013). Instytuty y instytutsiyi u rozvytku intehtratsiynykh protsesiv v ahrarniy sferi. [Institutes and institutions in the development of integration processes in the agricultural sector]. *Ekonomika APK*. № 4. P. 86–93.
7. Mamchur V. A. (2023). Instytutsionalna rozbudova pidpryyemnytskoyi diialnosti ahrarnoho sektora ekonomiky. [Institutional development of entrepreneurial activity in the agricultural sector of the economy]. Monohrafiia. K.: NNTS «IAE».
8. National Economic Strategy for the period until 2030 dated March 3, 2021 № 179. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
9. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans). Official Journal of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX-%3A32021R2115>
10. Stoliarchuk, N., & Pivtorak, V. (2025). Normatyvno-pravove rehulyuvannia innovatsiynoi diialnosti v silskomu hospodarstvi v YES. [Regulatory and legal regulation of innovative activity in agriculture in the EU]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 342(3(1), 120–127.
11. Stratehiia intehtratsii Ukrayiny do Yevropeyskoho Soyuzu vid 11 chervnia 1998 roku № 615/98. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>
12. Stratehiia rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytoriy v Ukraini na period do 2030 roku vid 15 lystopada 2024 r. № 1163. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>
13. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiynoyi diialnosti na period do 2030 roku vid 10 lypnia 2019 r. № 526-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
14. Stratehiia tsyfrovoho rozvytku innovatsiynoyi diialnosti Ukrayiny na period do 2030 roku vid 31 hrudnya 2024 r. № 1351-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>
15. Stratehiia komunikatsiyi z pytan yevropeyskoyi intehtratsiyi Ukrayiny na period do 2026 roku vid 9 hrudnya 2022 № 1155-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>
16. Schumpeter, Joseph A. (2010). The Nature and Essence of Economic Theory. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers.
17. Hayek, F. A. (15 March 1981). Law, Legislation and Liberty, Volume 3: The Political Order of a Free People.
18. Hodgson, G. 'What are institutions?', *Journal of Economic Issues*. 2006. vol. 40, no. 1, p. 2–4.
19. Chukhno A. A. Instytutsionalno-informatsiyna ekonomika: pidruchnyk [Institutional and information economics: textbook] / A. A. Chukhno, P. M. Leonenko, P. I. Yukhymenko; za red.akad. NAN Ukrayiny A. A. Chukhna. K.: Znannya, 2010. 687 p.